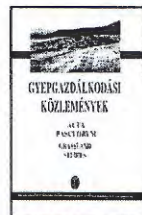

A legeltetésre alapozott gímszarvastartás néhány kérdése

Horn Péter – Nagy János – Dér Ferenc

Kaposvári Egyetem, Állattudományi Kar, Kaposvár

ÖSSZEFOGLALÁS

A szerzők tanulmányukban összefoglalják a legelőre alapozott gímszarvastartás néhány legfontosabb kérdését a legelőhasznosítás szempontjából. A legelő metabolizálható energiatartalma növekedésével lineárisan javul a szarvasborjak napi tömeggyarapódása a szoptatási időszak azon szakaszában, amikor a borjak legelőfü felvétele számottevő.

A gyepek pillangós alkotóinak növekedésével 0-20% közötti tartományban nagyon jelentős a legelő állatok napi tömeggyarapodás javulása. 20% feletti pillangós arány már kismértékű tömeggyarapodás többlettel jár, és ugyanakkor negatív hatása a területi termelékenységre.

SUMMARY

The authors summarise results related to deer performance changes as a consequence of pasture characteristics. If the metabolisable energy content of the grass increases, the liveweight gain of the fawns increases during the late lactation period. If the clover content increases from 0-20% in the pasture, a fast increase in daily weight gain of the deer can be forecaste, although above 20% clover content results in daily weight gain increasing slowly. On the other hand, the per hectare animal product output is likely to diminish.

BEVEZETÉS

A gyepre alapozott nagyvadtenyésztésnek – különösen a gímszarvas és dámvad tenyésztésének – a hazai mezőgazdaságban, a vidék- és területfejlesztésben számottevően nőni fog a szerepe, mert ökológiai adottságok, a magyar gím- és dámpopulációk nemzetközi összehasonlításban is kiemelkedő genetikai adottságai, valamint az intenzíven és extenzívebben művelendő mezőgazdasági területek és legelők a mainál sokkal markánsabb szétválása mind elősegítik majd e folyamatot (Horn és mtsai, 2001).

A szarvasfélék sokoldalú hasznosítási lehetőségei, jó alkalmazkodó képességük a legeltetési és tartási módokhoz, valamint biológiai sajátosságaik potenciálisan olyan tényezők, amelyek vitathatatlanul versenyképessé teszik őket más, tradicionális legelőre alapozható háziállatfajainkkal, mint a húsmarha, a juh vagy a ló. Hazai vizsgálatok a területi termelékenység vonatkozásában is jól alátámasztják a vázoltakat (Stefler és mtsai, 1999).

Ezen alkalommal a gímszarvas gyephasznosításával kapcsolatos néhány kérdésre térünk ki.

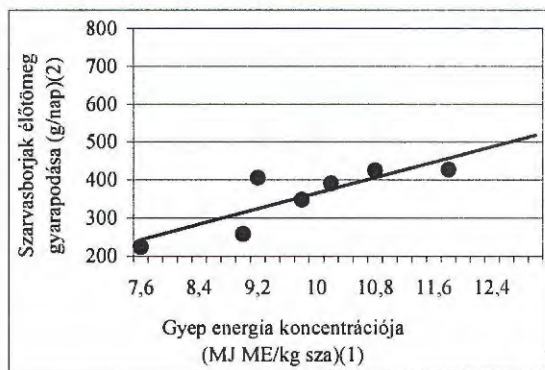
A GYEPEK ÖSSZETÉTELÉNEK ÉS TÁPLÁLÓANYAG-TARTALMÁNAK HATÁSA A GÍMSZARVAS-POPULÁCIÓK TELJESÍTMÉNYÉRE

A kérdéskör tárgyalásakor alapvetően támaszkodunk a gímszarvasenyésztésben a legnagyobb múlttal rendelkező Új-Zélandi kutatási és fejlesztési eredményekre, melyek iránymutatóak a hazai gímszarvastartás fejlesztésére is.

A gímszarvastartásban az eddig összegyűlt kutatási és gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy a gyephasznosítás különböző részterületein megközelítően ugyanazok az alapvető összefüggések érvényesülnek, mint amelyeket külföldi és hazai eredmények alapján más gyephasznosító állatfajok esetében is kimutattak.

A legelőfü energiatartalmának és a szarvasborjú populációk élőtömeg gyarapodásának összefüggéseit a laktációs időszak utolsó periódusában vizsgálva kimutatták, hogy a két változó között az összefüggés nagyon szoros és rendkívüli gyakorlati jelentőségű, amint azt Stevens (1999) megállapította (1. ábra).

1. ábra: Szarvasborjak élőtömeg gyarapódása a szoptatás késői időszakában különböző minőségű legelőkön

Stevens, 1999.

Figure 1: Fawn live weight gain in late lactation on pastures of varying quality

Pasture energy concentration (MJ ME/kg DM)(1), Fawn liveweight gain (g/day)(2)

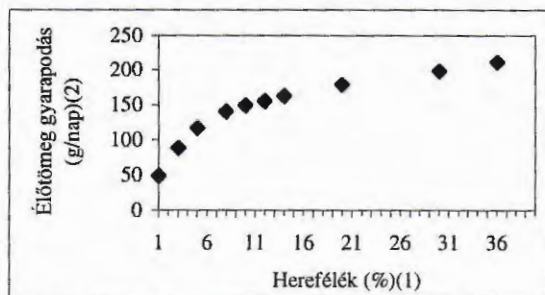
A szarvasmarha, a hústípusú ló és a juh esetében is hasonló az alapvető összefüggés a metabolizálható energiatartalom és a napi tömeggyarapodás között növedék állományok esetében.

A fenntartható és egyúttal környezetkímélő mezőgazdasági tevékenység iránti kényszerítő és fokozódó igényt figyelembe véve a szántóföldi növénytermesztésben és a gyeppgazdálkodásban is fokozódik a szerepe a nitrogénkötő növényfajoknak, csökkentve a N műtrágya alkalmazásának negatív környezeti és ökonómiai hatásait. Tekintettel arra, hogy a szarvasfajok zárttéri tartása számottevő mértékben környezeti károsodásra különösen érzékeny területekre koncentrálódik, fontos kérdés, hogy a pillangósok fokozott felhasználásával milyen mértékben váltható ki a N műtrágya felhasználása a legelőn. Amennyiben növekszik a pillangósok aránya a gyepekben, vizsgálendő kérdéssé válik az is, hogy e folyamatban a szarvaspopulációk termelési tulajdonságai milyen mértékű és irányú változást mutatnak.

Új-Zélandi kísérleti eredmények alapján készített modell nyomán mutatjuk be a gímszarvasok tömeggyarapodását különböző arányban tömeggyarapodást (hereféléket) tartalmazó legelőkön (2. ábra).

A közölt modell világosan tükrözi azt a jelenséget, hogy a 0 és 20% közötti tartományban a pillangósok aránya igen jelentős mértékben javítja a tömeggyarapodást. Igaz ugyan, hogy 20% felett is tapasztalható további – kisebb mértékű – növekedés, de ebben a tartományban már számolni kell a hektáronkénti összes hozam csökkenésével (összes gyephozam és összes energia), ami már csökkenti az eltartó-képességet, a hektáronként telepíthető állatok számát és így a hektáronként előállítható állati termék mennyiségét is.

2. ábra: Szarvasok élőtömeg gyarapodása különböző mennyiségű hereféléket tartalmazó legelőn

Deer Industry Manual, 2000.

Figure 2: Live weight gain on pastures with varying clover content

Clover (%) (1), Live weight gain (g/day) (2)

Hazai tapasztalataink messzemenően alátámasztják a vázolt fő összefüggéseket.

Az előbbiekből következően a szarvastenyésztés szélesebb körű elterjedése összhangban lesz azokkal az alapvető célkitűzésekkel, hogy növekedjék hazánkban a hasznosított legelőterületek aránya, de oly módon, hogy környezetkímélő, minimális környezetterhelést okozó állattartási megoldások alkalmazására kerüljön sor. A szarvastartás nagyobb mértékű hazai elterjesztése egyúttal bővíti az oly fontosnak tartott hungaricum jellegű állattenyésztési ágazataink sorát, amelyek jelentős diverzifikációs tartalmúak is (hús, agancs, szarvasbőr termelés, vadásztatás, turizmus).

IRODALOM

Deer Industry Manual (2000): Copyright Deer Master, South Canterbury & North Otago Branch NZDFA, New Zealand, 74-75.

Horn P.-Nagy S.-Zomborszky Z. (2001): A gímszarvastenyésztés hazai tapasztalatai. A zárttéri vadtartás időszzerű kérdései, távlatai, 1-27.

Stefler J.-Dér F.-Nagy G.-Vinczeffy I. (1999): Lehetőségek a legeltetési állattartásban. Szerk: Kovács F., 5-37.

Stevens D.R. (1999): Late-lactation and post-weaning growth studies. Report to Deermaster Programme, South Canterbury and North Otago Deer Farmers Association.